

Draagvlak voor de eiwittransitie

Wat verwacht Nederland van bedrijven?

^
Kieskompas.nl
v

Inleiding

De transitie naar minder dierlijke en meer plantaardige voeding wordt in Nederland nog steeds breed gesteund. Dat blijkt uit dit onderzoek van Kieskompas.

De opdrachtgevende organisaties hebben via Kieskompas de Nederlandse burger vragen gesteld over de eiwittransitie en mogelijke interventies die supermarkten, foodservice bedrijven en voedselabrikanten kunnen doen om die te versnellen. Kieskompas legde deze vragen voor aan ruim 9000 stemgerechtigde Nederlanders. De dataverzameling vond plaats tussen 4 en 14 augustus 2023.

Het onderzoek laat zien dat Nederlanders vergaande stappen verwachten van het bedrijfsleven, zoals het goedkoper maken van plantaardige producten en het vervangen van dierlijke ingrediënten door plantaardige.

Dit geldt niet alleen voor inwoners van de Randstad en theoretisch opgeleiden, maar voor mensen uit heel Nederland van alle opleidings- en inkomensniveaus.

Martine van Haperen

Expert voeding en
gezondheid
ProVeg Nederland

| Index

1.	Samenvatting	4	
2.	Resultaten	5	
	a.	Draagvlak voor plantaardig	6
	b.	Waar ligt de verantwoordelijkheid?	12
	c.	Maatregelen	16
	d.	Demografische verschillen	21
	e.	Eetpatronen	28
	f.	Veranderingen sinds 2019	32
	g.	Kansen voor de Eiwittransitie	36
3.	Onderzoeksopzet	38	
4.	Literatuur	39	

Samenvatting

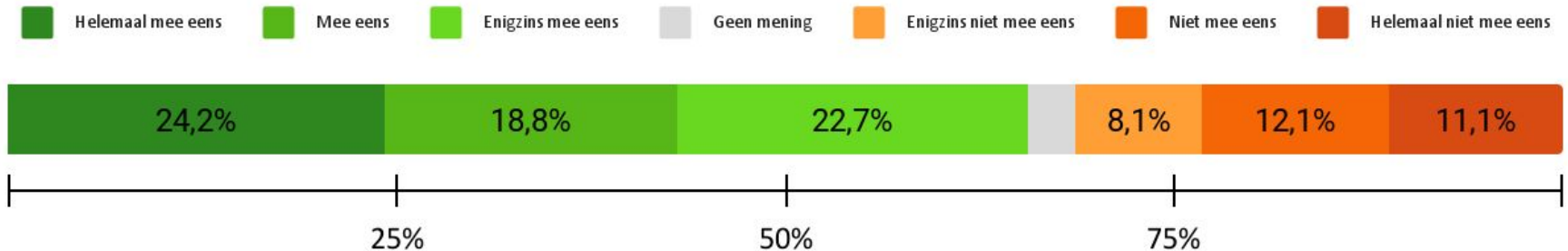
- Een **ruime meerderheid** van de Nederlanders vindt dat we meer plantaardige en minder dierlijke producten moeten consumeren
- Bijna driekwart van de ondervraagden wil **meer plantaardige producten** in de supermarkten en horeca.
- Een meerderheid is neutraal of positief over het **vervangen van dierlijke ingrediënten** door plantaardige, zoals ei in sauzen, boter in gebak en vlees of vis in snacks.
- Ook het **verlagen van de prijzen** van plantaardige producten en het aanbieden van **plantaardige producten in hetzelfde schap** als de dierlijke kan op brede steun rekenen.
- De **gewenste eiwitverhouding** is gemiddeld 43,5% dierlijk en 56,5% plantaardig, wat 6,5% meer is dan de huidige 50/50 doelstelling van de overheid.
- De ondervraagden vinden dat **voedselproducenten, supermarkten en horeca gezamenlijk meer verantwoordelijkheid** dragen voor het veranderen van het voedselsysteem dan de overheid.

| Resultaten

| Draagvlak voor plantaardig

Een ruime meerderheid van de Nederlanders vindt dat we meer plantaardige en minder dierlijke producten moeten consumeren

Vraagstelling: "Mensen in Nederland zouden meer plantaardige producten en minder dierlijke producten moeten consumeren" (N = 8575)

In heel Nederland is een meerderheid voor meer plantaardig en minder dierlijk

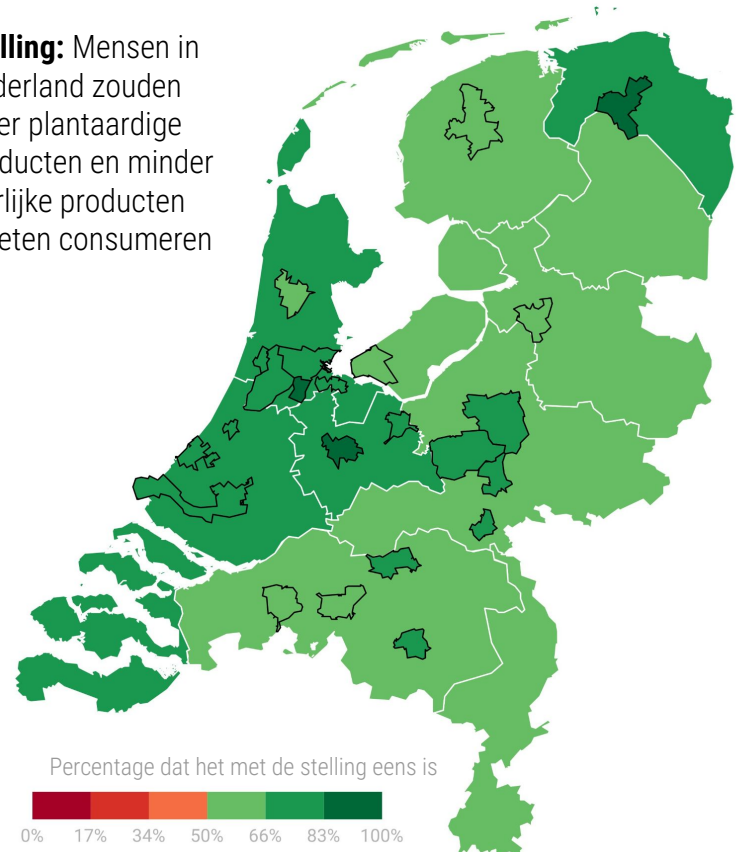
Provincies

Groningen	76%	Noord-Brabant	66%
Noord-Holland	73%	Limburg	66%
Utrecht	73%	Drenthe	63%
Zeeland	68%	Overijssel	62%
Zuid-Holland	67%	Friesland	57%
Gelderland	66%	Flevoland	54%

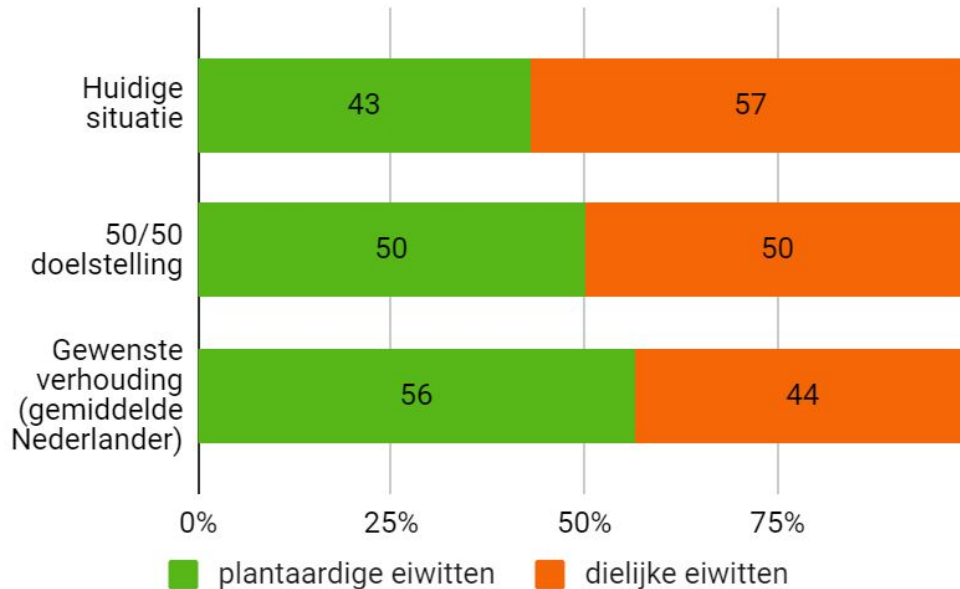
Gemeentes

Utrecht	87%	Eindhoven	72%
Groningen	86%	Apeldoorn	70%
Amstelveen	85%	s-Hertogenbosch	70%
Nijmegen	83%	Ede	68%
s-Gravenhage	81%	Haarlemmermeer	68%
Haarlem	81%	Breda	65%
Leiden	80%	Alkmaar	64%
Amsterdam	76%	Tilburg	60%
Rotterdam	73%	Zwolle	60%
Amersfoort	72%	Leeuwarden	58%
Arnhem	72%	Almere	55%

Stelling: Mensen in Nederland zouden meer plantaardige producten en minder dierlijke producten moeten consumeren

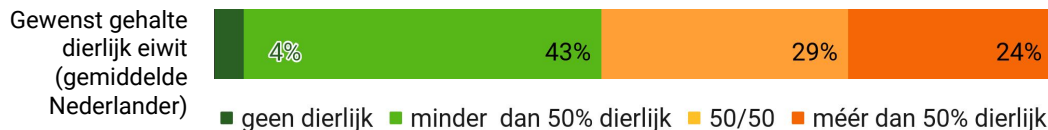

76% van de Nederlanders wil naar 50/50 balans - of verder dan dat

Vraagstelling: De Nederlandse overheid wil tegen 2030 zorgen dat er evenveel dierlijk als plantaardig eiwit in ons eten zit. Op dit moment is die verhouding nog 60% dierlijk en 40% plantaardig.

Welke verhouding tussen dierlijk en plantaardig eiwit wilt u dat er is in 2030?

Draagvlak voor meer plant, minder dier

- De **meerderheid (65,7%)** van de deelnemers vindt dat Nederlanders **meer plantaardige en minder dierlijke** producten moeten eten.
- De gemiddelde **gewenste eiwitverhouding** van het Nederlandse voedingspatroon is **56,5% plantaardig en 43,5% dierlijk**.
- Van de respondenten is **29% voorstander van een 50/50 verhouding en 47% van een verhouding met meer dan 50% plantaardig eiwit**.
- **In alle Nederlandse provincies is draagvlak voor een meer plantaardig en minder dierlijk voedingspatroon**, met een gemiddelde gewenste eiwitverhouding van ten minste 50/50%.
- In stedelijke gebieden is het draagvlak groter en ligt het gewenste percentage plantaardig eiwit in de meeste gevallen hoger dan op het platteland.

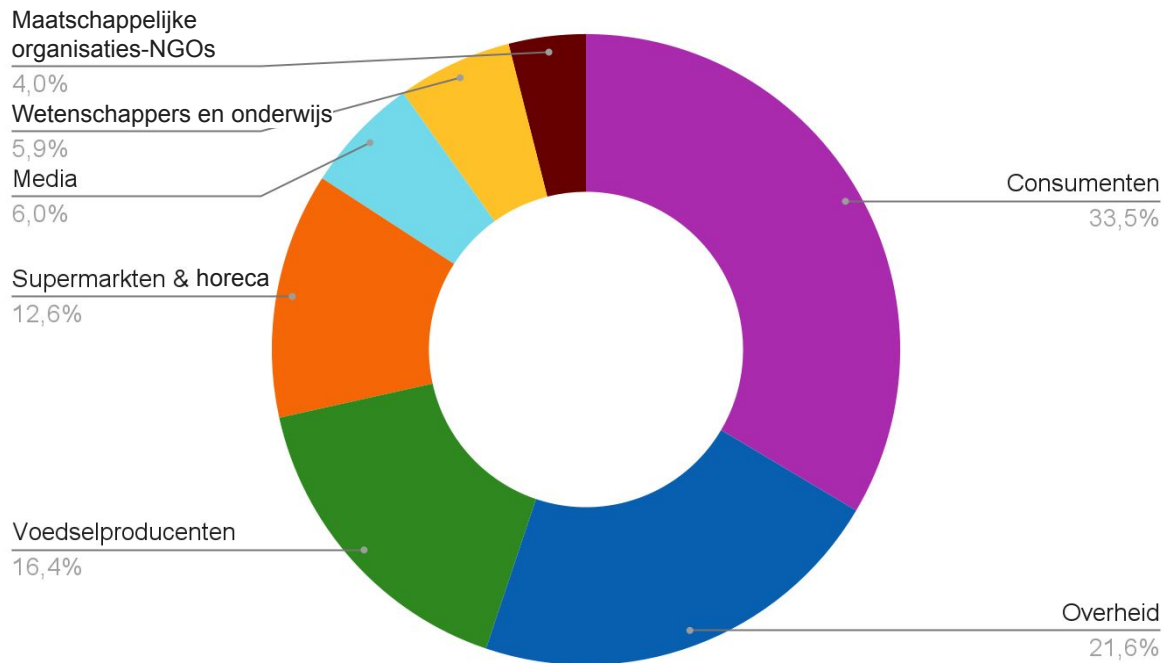
Doelstellingen van retailers en cateraars

- Volgens de laatste Voedselconsumptiepeiling (2019-2021) van het RIVM eten Nederlanders **op dit moment gemiddeld 43% plantaardig en 57% dierlijk** eiwit, het omgekeerde van de door respondenten gewenste verhouding.¹
- De Gezondheidsraad publiceerde in 2023 een positief advies over een verhouding van 60% plantaardig en 40% dierlijk eiwit, en geeft aan dat dit **gezonder is dan het huidige Nederlandse dieet**.²
- De overheid heeft als doel dat deze verhouding in 2030 50/50 moet zijn.³
- Steeds meer supermarkten en cateringbedrijven stellen zelf doelen, die vaak ambitieuzer zijn dan die van de overheid. **Zo willen de meeste grote supermarkten en contractcaterieurs in 2025 al 50/50 bereiken en in 2030 op 60/40 uitkomen**.^{4,5}

| Waar ligt de verantwoordelijkheid?

Voedingssector draagt grote verantwoordelijkheid

Niemand, want het gebruik van dieren hoeft niet te verminderen: 21%*

Vraagstelling: Wie draagt volgens u het meeste verantwoordelijkheid om het gebruik van dieren als voedsel te verminderen?

Als u 100 punten zou moeten verdelen, waarbij meer punten een grotere verantwoordelijkheid betekenen, hoe zou u die dan verdelen? Let op: het totaal moet tot 100 optellen.

- Overheid
- Voedselproducenten
- Maatschappelijke organisaties/NGO's
- Wetenschappers en onderwijs
- Media
- Supermarkten & Horeca
- Consumenten
- Niemand, want het gebruik van dieren hoeft niet te verminderen

* Het taartdiagram geeft alleen de antwoorden weer van de respondenten (79%) die niet 'Niemand,...' hebben geantwoord. (N = 9131)

Bijna tweederde van de Nederlanders vindt dat supermarkten, horeca en voedselproducenten verantwoordelijkheid dragen om het gebruik van dieren te verminderen.

	Toegekende punten									
	niet 0	0	1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80
Overheid	64%	36%	15%	19%	14%	6%	6%	2%	1%	1%
Voedselproducenten	61%	39%	18%	22%	13%	3%	3%	0%	0%	0%
Maatschappelijke organisaties-NGOs	29%	71%	23%	5%	1%	0%	0%	0%	0%	0%
Media	39%	61%	27%	9%	3%	0%	0%	0%	0%	0%
Supermarkten en horeca	57%	43%	24%	21%	9%	1%	1%	0%	0%	0%
Consumenten	76%	24%	15%	16%	15%	7%	10%	3%	2%	3%
Wetenschappers en onderwijsinstellingen	38%	62%	27%	8%	2%	0%	0%	0%	0%	0%
Niemand*	28%	72%	3%	1%	1%	1%	2%	1%	1%	1%

Vraagstelling: Wie draagt volgens u het meeste verantwoordelijkheid om het gebruik van dieren als voedsel te verminderen? Van de respondenten kende 61% punten toe aan voedselproducenten en 57% supermarkten en horeca (dikgedrukt), waarmee zij aangeven dat zij vinden dat deze sectoren verantwoordelijkheid dragen.

* Voluit: "Niemand, want het gebruik hoeft niet te verminderen". 28% kende hier punten aan toe.

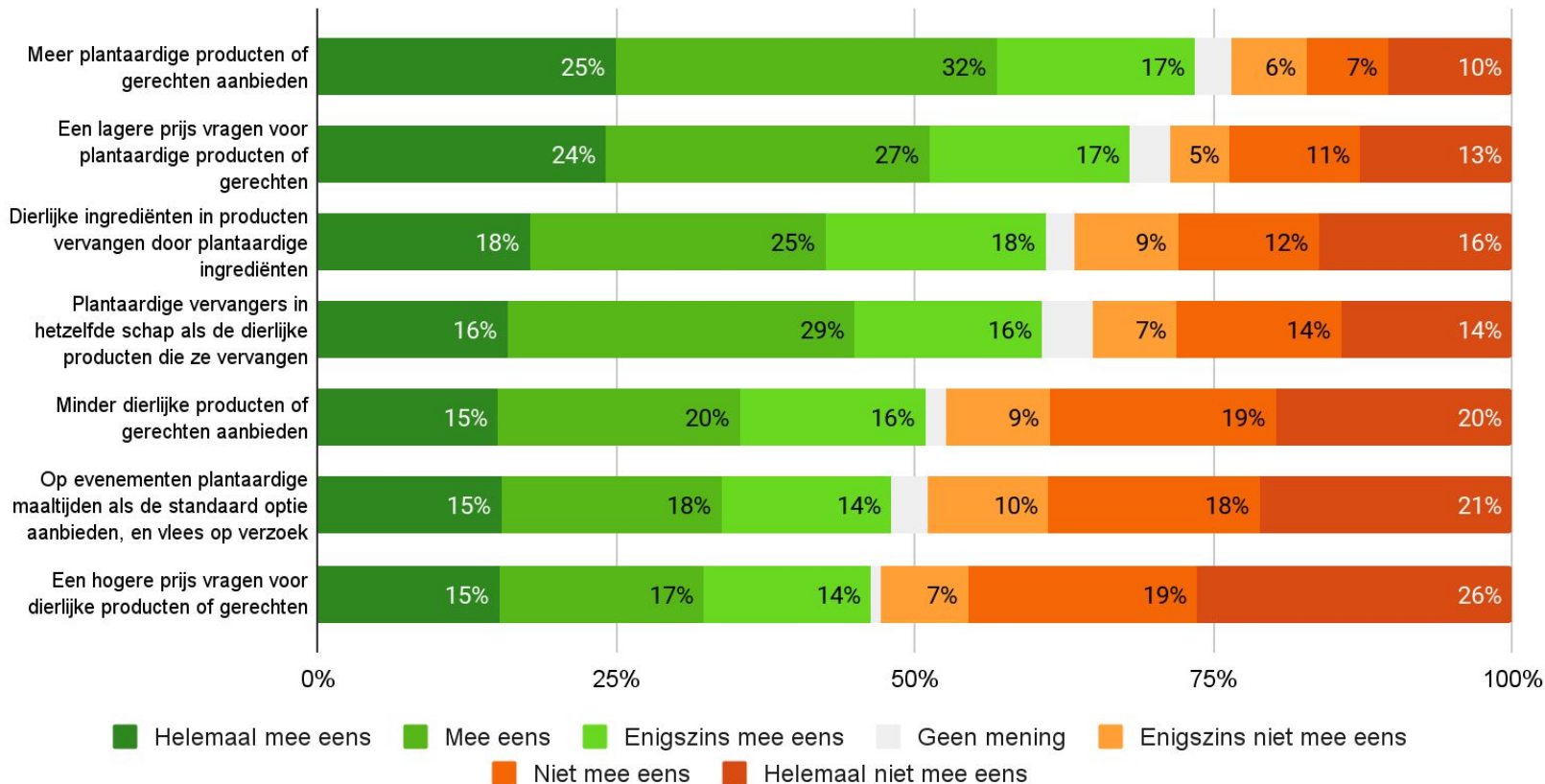
Rol voor de voedselsector

- Waar het gaat om het verminderen van dierlijke consumptie leggen Nederlandse burgers **veel verantwoordelijkheid bij producenten (12,9% van de totale punten) en supermarkten en horeca (10% van de totale punten)**.
- Dit komt samen op 22,9%, wat hoger is dan de 17,1% die zij toekennen aan de overheid.
- Alleen aan consumenten zelf wordt met 26,5% van de punten een nog groter deel van de verantwoordelijkheid toebedeeld.
- **61% van de ondervraagden kende punten toe aan voedselproducenten en 57% aan supermarkten en horeca.** Slechts 3% van de ondervraagden legde vrijwel alle verantwoordelijkheid bij de consument.

| Maatregelen

Draagvlak voor eet-interventies door het bedrijfsleven

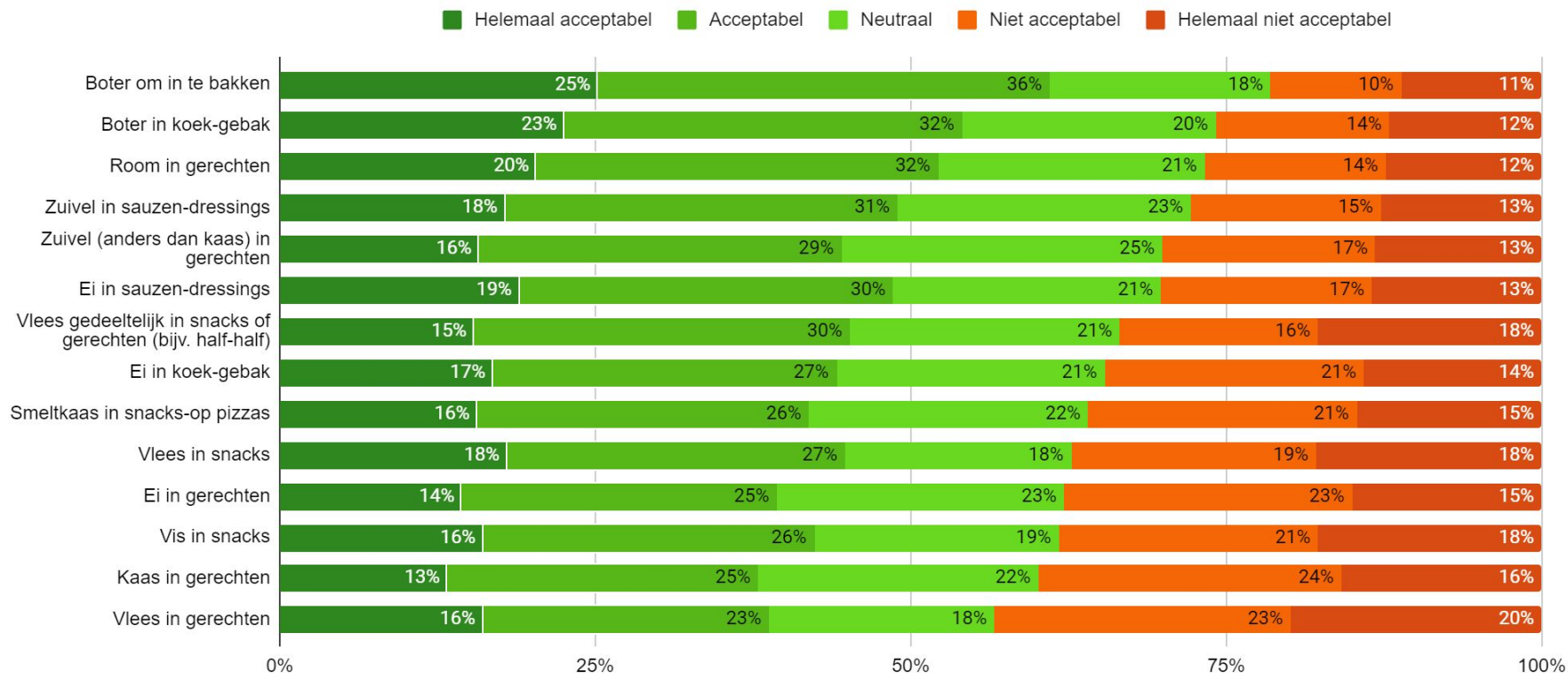
Stelling: Hieronder staan een aantal zaken die bedrijven, horeca of supermarkten kunnen doen. In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende voorstellen? (N = 9131)

Draagvlak voor interventies

- Een grote meerderheid van de Nederlanders (73%) is voorstander van **het vergroten van het aanbod aan plantaardige producten**. Een kleiner maar nog steeds substantieel deel (51%) is voor het verkleinen van het dierlijke aanbod.
- Meer dan de helft van de ondervraagden (61%) is voorstander van het simpelweg **vervangen van dierlijke ingrediënten** door plantaardige.
- Ook is 61% akkoord met het **aanbieden van plantaardige vervangers in hetzelfde schap** als dierlijke producten.
- Ook sturend prijsbeleid wordt door een groot deel van de klanten gesteund. **Voor het verlagen van de prijs van plantaardige producten of gerechten is ruime steun (68%)**. Voor het verhogen van de prijzen van dierlijke producten is net geen meerderheid (46%).
- Tot slot is bijna de helft van de Nederlanders (48%) voor het **standaard maken van de vegetarische optie** bij evenementen.

Meerderheid positief of neutraal over vervangen dierlijke ingrediënten

Vraagstelling: In hoeverre vindt u het acceptabel als voedselproducenten of restaurants de volgende ingrediënten vervangen door plantaardige alternatieven? (N = 9131)

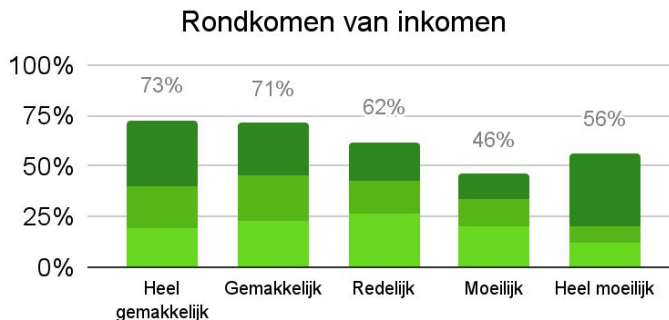
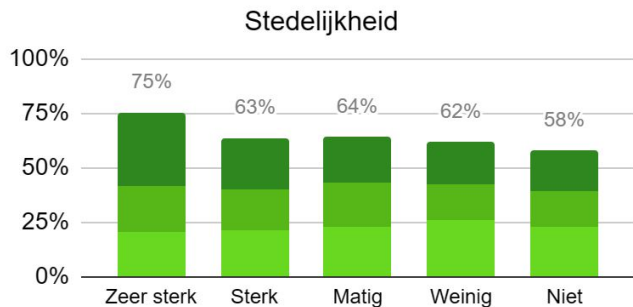
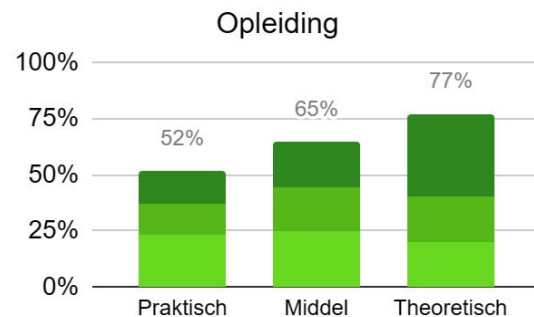
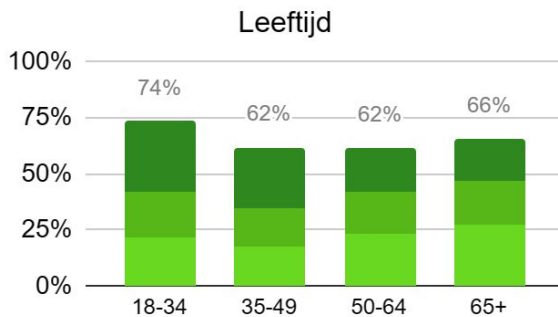
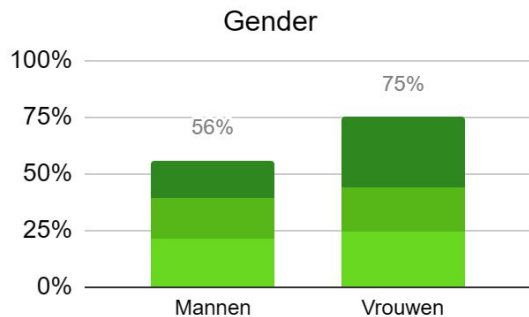
Vervangen van ingrediënten

- Er is veel draagvlak voor het vervangen van dierlijke ingrediënten door plantaardige. Dit biedt **kansen voor een zogenaamde 'stille eiwittransitie'** waarbij bestaande producten en gerechten op een laagdrempelige manier plantaardig worden gemaakt.
- Een meerderheid van de ondervraagden staat **positief of neutraal tegenover alle voorgestelde vervangingen**, van boter om in te bakken tot vis in gerechten.
- Er is vooral veel draagvlak voor het vervangen van **boter, room, andere zuivel en ei in bakkerijproducten en sauzen (65-79%)**.
- Een ruime meerderheid (66%) is ook voor het **gedeeltelijk vervangen van vlees**, zoals in hybride producten.
- **Volledige vervanging van vlees, vis en kaas** in snacks en gerechten ligt wat meer gevoelig, maar ook hier antwoordt de meerderheid van de respondenten positief of neutraal (57-64%).

| Demografische verschillen

Vooral vrouwen willen een transitie naar meer plantaardige producten

Legenda

- Enigszins mee eens
- Mee eens
- Helemaal mee eens

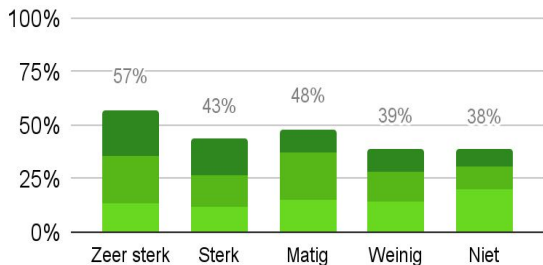
* = categorie in steekproef onvoldoende vertegenwoordigd voor betrouwbare resultaten

Stelling: "Mensen in Nederland zouden meer plantaardige producten en minder dierlijke producten moeten consumeren" (N= 9131).

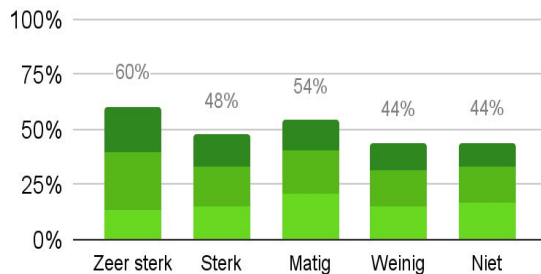
Stedelijkheid

In zeer sterk stedelijke en matig stedelijke gebieden (≥ 2500 omgevingsadressen per km²) **is consequent meer steun voor interventies**, in niet stedelijke gebieden (<500) juist minder. Daartussenin is het patroon minder duidelijk.

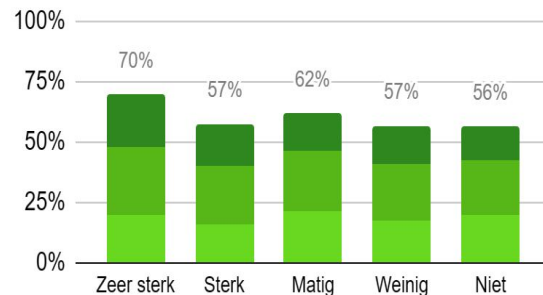
Prijs dierlijk verhogen

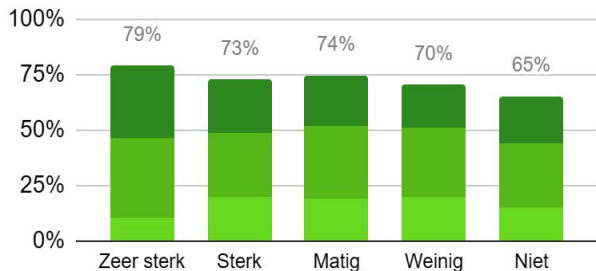
Minder dierlijk aanbod

Dierlijke ingrediënten vervangen

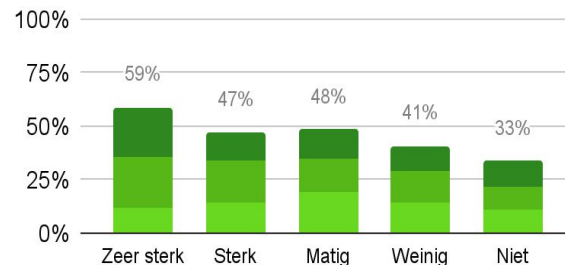
Meer plantaardig aanbod

Prijs plantaardig verlagen

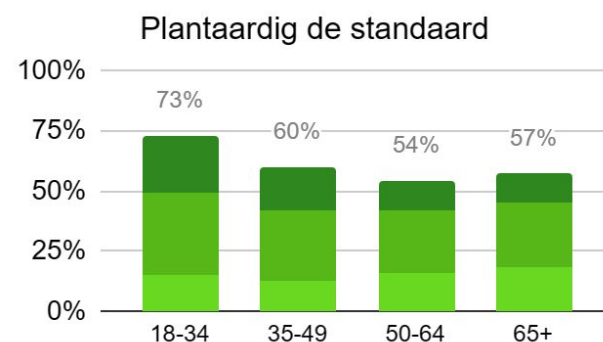
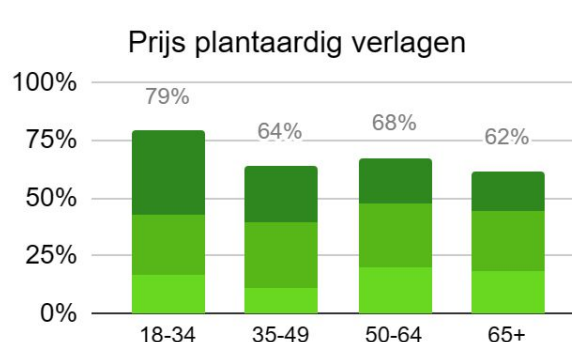
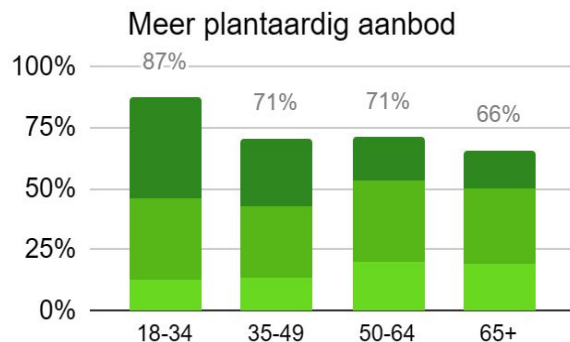
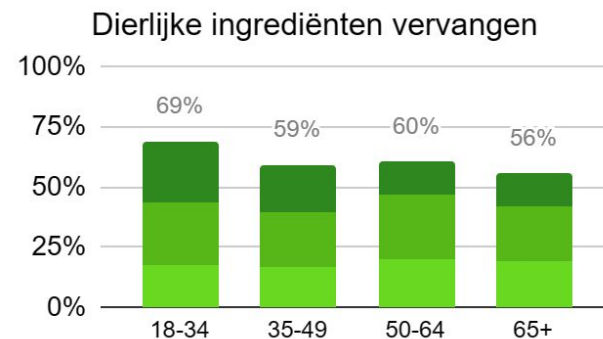
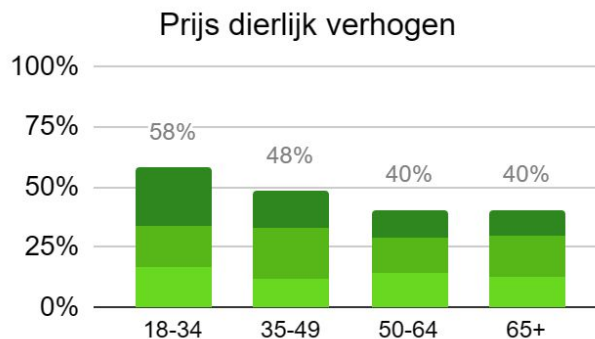
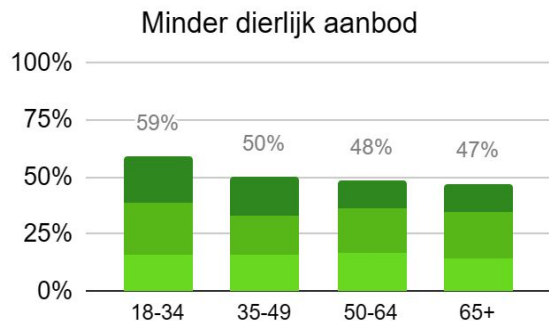
Plantaardig de standaard

* Stedelijkheidsgraad gecategoriseerd op basis van woonplaats respondenten. Zeer sterk stedelijk (≥ 2500 omgevingsadressen/km²), Sterk stedelijk (1500 - 2500), Matig stedelijk (1000 - 1500), Weinig stedelijk (500 tot 1000), Niet stedelijk (<500)

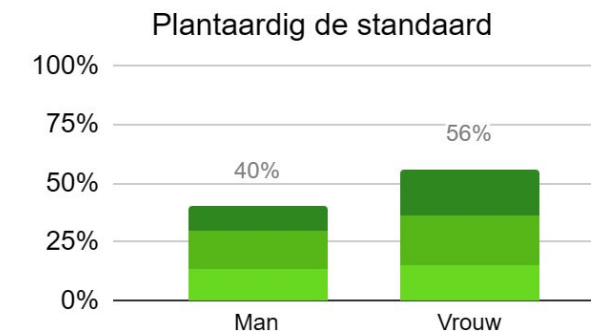
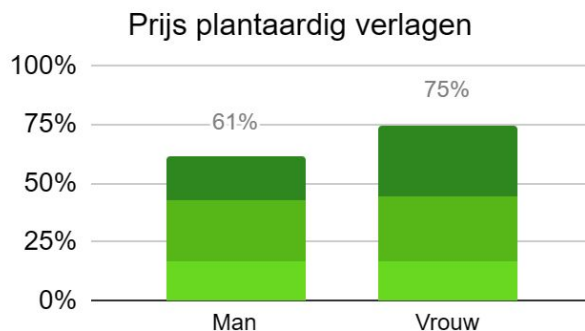
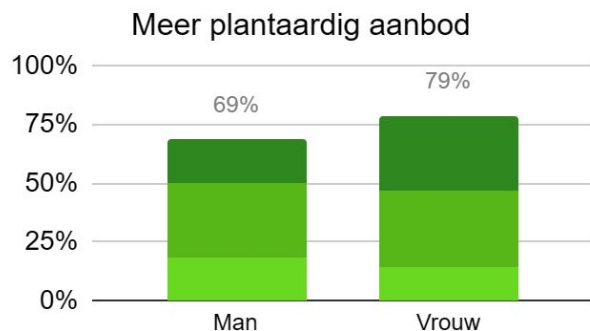
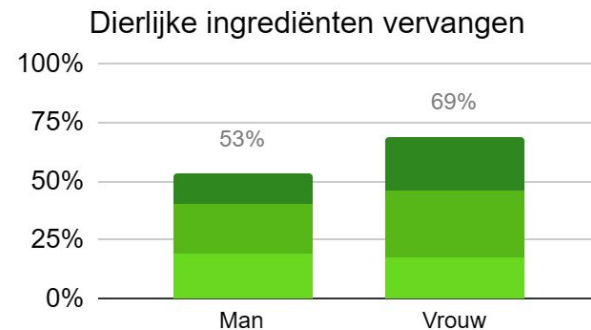
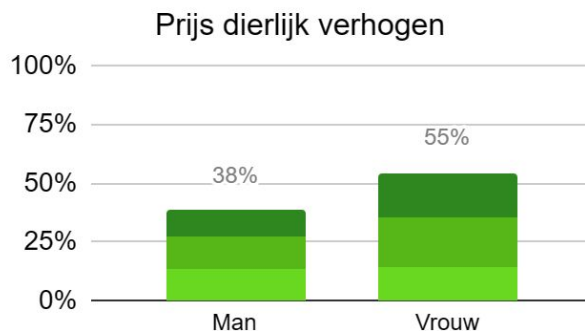
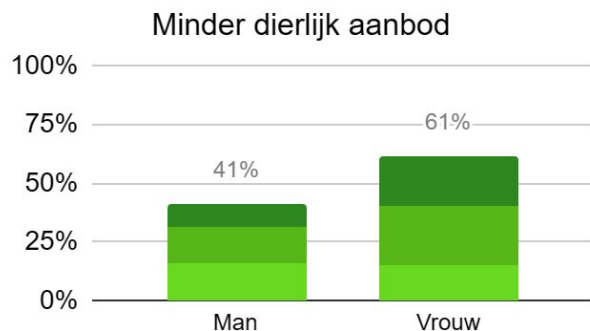
Leeftijd

Jongeren (18-34) staan voor elke vorm van interventie het meeste open, maar **ook bij oudere leeftijdsgroepen is draagvlak** voor bijvoorbeeld het vergroten van het plantaardig aanbod en het vervangen van dierlijke ingrediënten, waarbij opvalt dat voor verschillende stellingen meer draagvlak is bij de categorie 50-64 jaar, dan bij 35-49 en 65+.

Geslacht

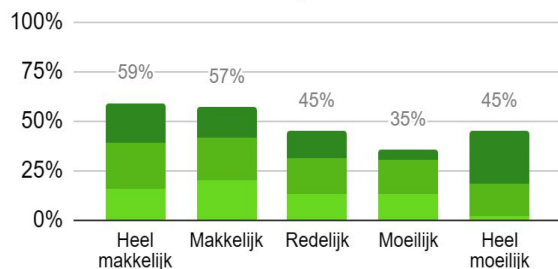
Onder vrouwen is aanmerkelijk meer draagvlak voor interventies in het voedselaanbod dan onder mannen. Het grootste verschil is te zien bij het verminderen van het aanbod en het verhogen van de prijs van dierlijke producten. Mannen staan hier gemiddeld veel minder voor open dan vrouwen.

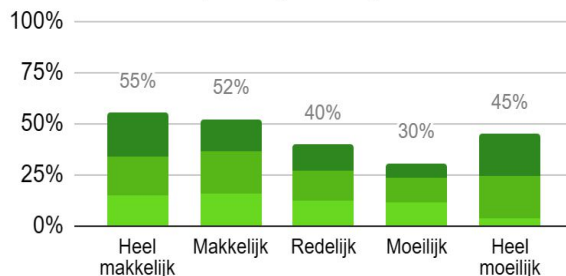
Inkomen

Inkomen* heeft een verrassende invloed op het draagvlak voor interventies. Mensen die 'moeilijk' kunnen rondkomen zijn het minst vaak akkoord, ook met interventies die geen (of zelfs positieve) financiële consequenties hebben. **Mensen die 'heel moeilijk' kunnen rondkomen zijn juist vaker akkoord dan mensen die 'moeilijk' antwoorden.**

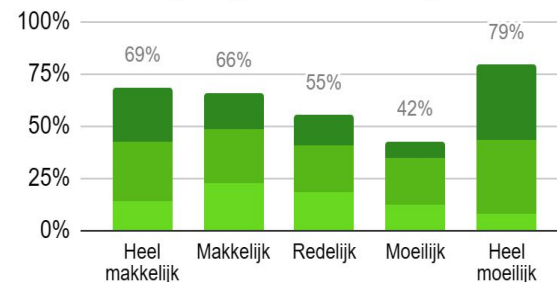
Minder dierlijk aanbod

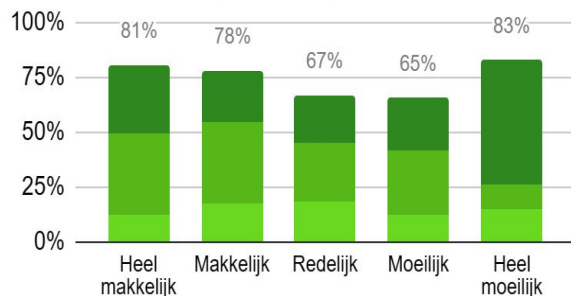
Prijs dierlijk verhogen

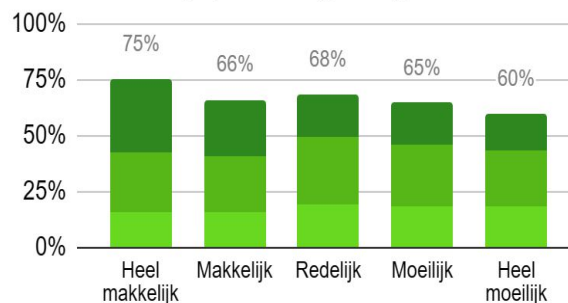
Dierlijke ingrediënten vervangen

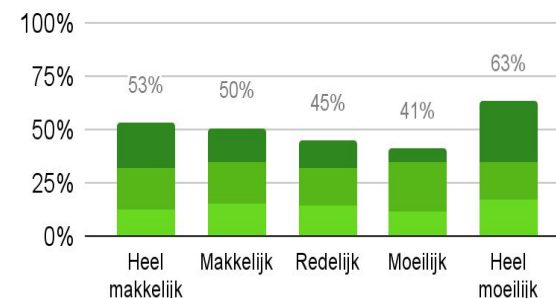
Meer plantaardig aanbod

Prijs plantaardig verlagen

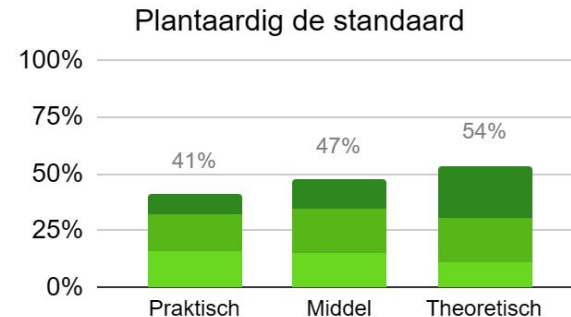
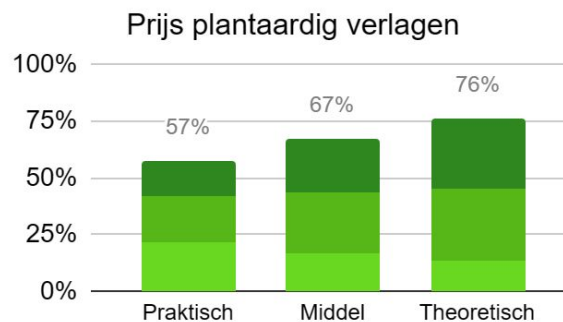
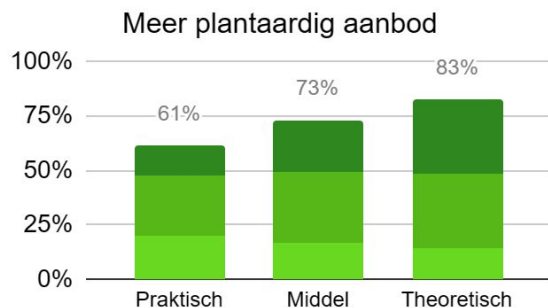
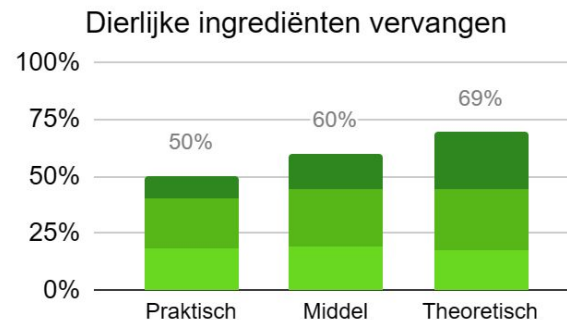
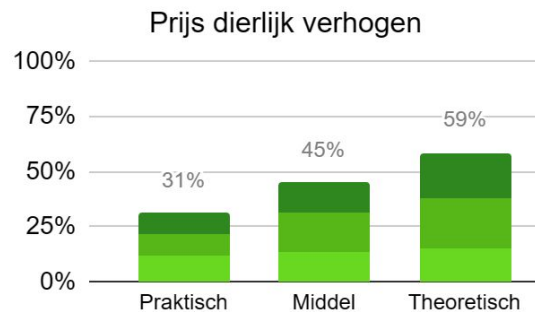
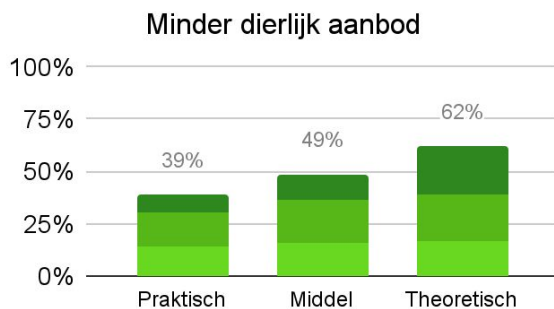
Plantaardig de standaard

* Inkomen is gemeten door mensen zelf te laten beoordelen hoe gemakkelijk zij kunnen rondkomen.

Opleidingsniveau

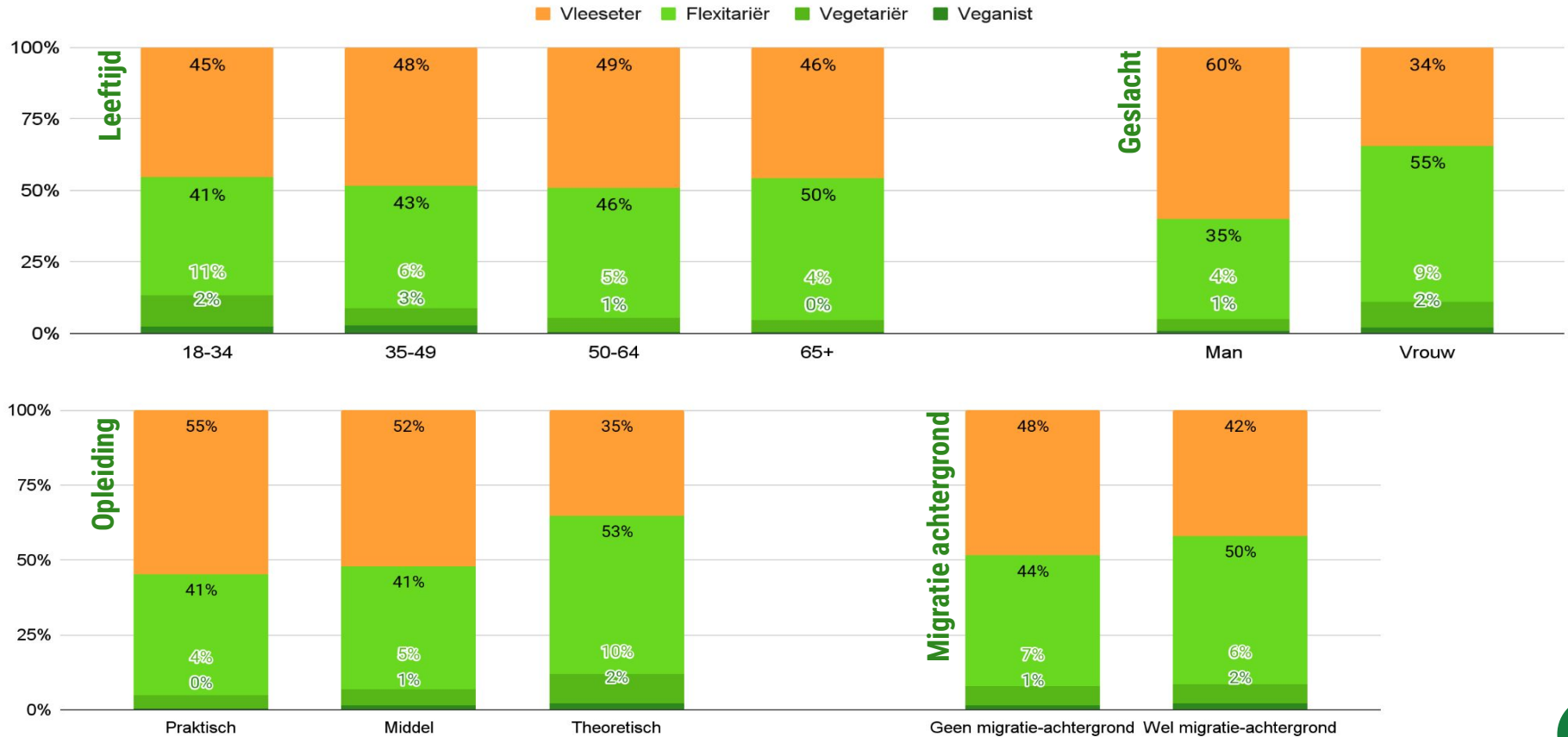
Opleidingsniveau laat een duidelijke en consistente invloed zien, waarbij geldt dat er **onder theoretisch opgeleiden meer draagvlak** is dan onder praktisch opgeleiden.

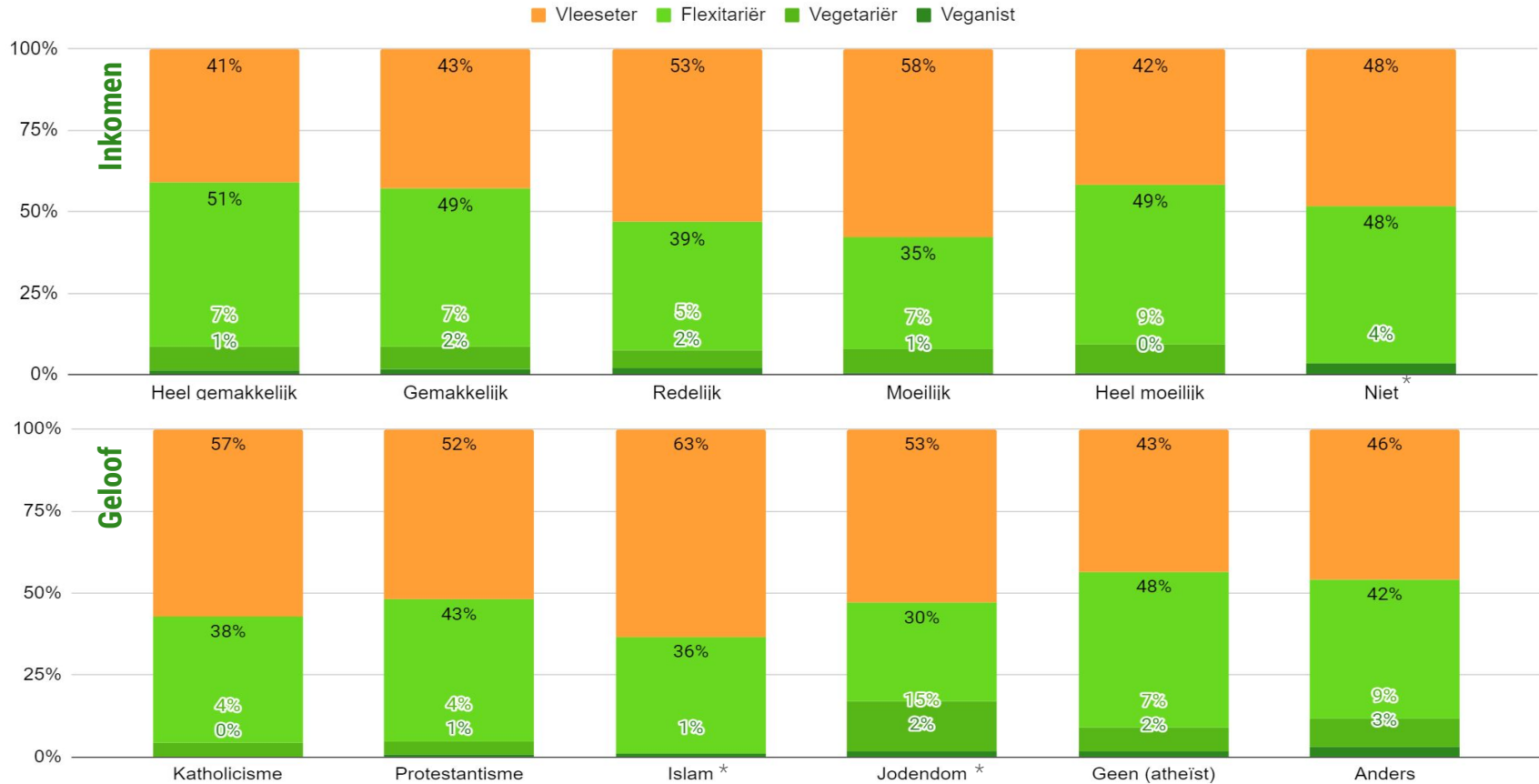

| Eetpatronen

Vrouwen, theoretisch opgeleiden, 65-plussers en mensen met migratieachtergrond vaker flexitariër

Mensen die makkelijk en moeilijk rondkomen vaker flexitariër

*De categorieën 'Islam', 'Jodendom' en de laagste inkomensgroep (kan 'niet' rondkomen) zijn in de steekproef onvoldoende vertegenwoordigd voor betrouwbare resultaten.

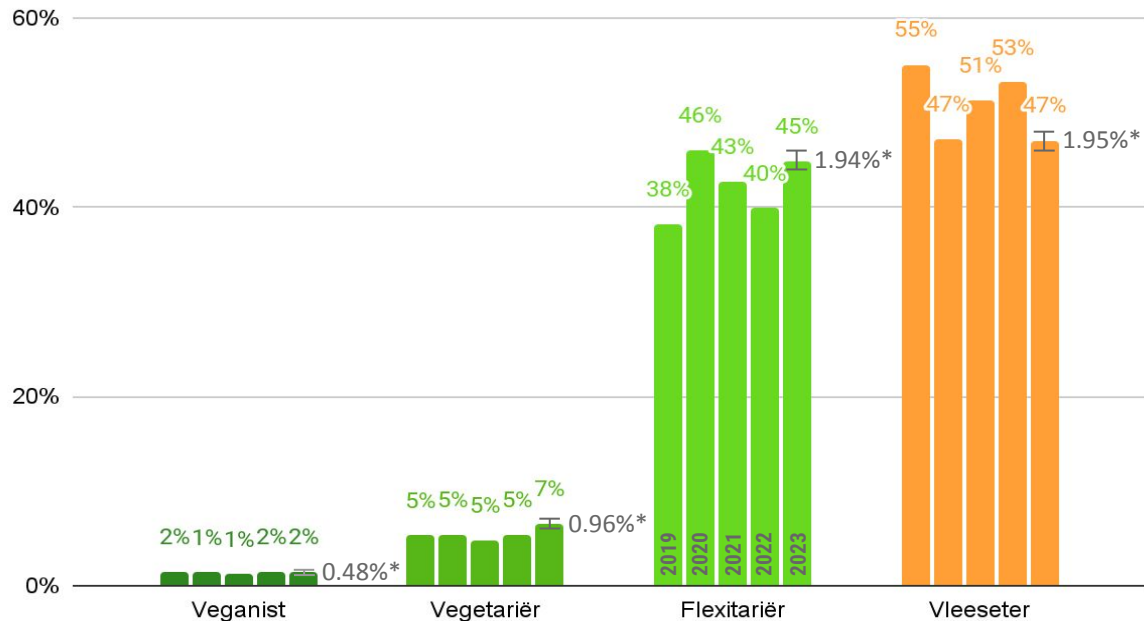
Vrouwen en theoretisch opgeleiden eten vaker plantaardig

- Flexitariërs, vegetariërs en veganisten zijn het best vertegenwoordigd onder vrouwen en theoretisch opgeleiden. Mannen en praktisch opgeleiden identificeren zich vaker als vleeseter.
- Wat leeftijd betreft is het opvallend dat **jonge volwassenen van 18-34 aanzienlijk vaker vegetariër** zijn dan andere leeftijdsgroepen, terwijl het **hoogste percentage flexitariërs in de groep 65+** zit.
- **Respondenten met een migratie-achtergrond zijn vaker flexitariër en veganist**, terwijl de deelnemers zonder migratie-achtergrond zich vaker tot de vleeseters en vegetariërs rekenen. Ook in de groep van mensen die heel moeilijk rond kunnen komen zijn flexitariërs goed vertegenwoordigd.
- Onder Joodse mensen zijn veel vegetariërs. Atheïsten zijn relatief vaak flexitariër. Onder Moslims zijn de vleeseters het best vertegenwoordigd.

| Veranderingen sinds 2019

Groei in flexitariërs en vegetariërs, afname vleeseters

Vraagstelling: Bent u...?

- Veganist (ik eet geen vlees, vis, zuivel, eieren en andere dierlijke producten)
- Vegetariër (ik eet geen vlees en vis)
- Flexitariër (ik eet bewust minder vlees of dierlijke producten)
- Vleeseter

Kieskompas 2019 (N=), 2020 (8575), 2021 (N=8571), 2022 (N=7913), 2023 (N=9131)

* foutmarge (voor andere jaren is de foutmarge vergelijkbaar)

Meer flexitariërs, minder vleeseters

- Tussen 2019 - toen wij deze vragenlijst voor het eerst uit stuurden - en 2023 is er enige fluctuatie geweest in het aandeel flexitariërs en vleeseters onder de respondenten. **Er is een trend waarbij het percentage flexitariërs stijgt** (38% in 2019; 45% in 2023) en **het percentage vleeseters daalt** (55% in 2019; 47% in 2023).
- Ook het percentage vegetariërs is licht toegenomen, van 5% naar 7%. Het aandeel veganisten is in deze periode nagenoeg gelijk gebleven.
- Desalniettemin lijkt het **draagvlak voor een meer plantaardig en minder dierlijk voedingspatroon licht afgenomen**. In 2019 was nog 72% hier nog voorstander van, in 2023 is dit gedaald tot 66%.
- Het gemiddelde **gewenste percentage plantaardig eiwit is echter bijna gelijk gebleven** met 57% in 2019 en 56% in 2023 (er zijn geen gegevens over de tussenliggende jaren).

Draagvlak voor plantaardige standaard stabiel

- Het **draagvlak voor verschillende uitgevraagde interventies is tussen 2019 en 2023 gedaald**. De sterkste dalingen zijn te zien voor het aanbieden van minder dierlijke producten (61% vs. 51%), en het verhogen van de prijs van dierlijke producten (58% vs. 46%). Dit laatste kan mogelijk verklaard worden door de sterke inflatie in de laatste jaren.
- Opvallend is dat het **draagvlak voor het aanbieden van plantaardige maaltijden als standaardoptie met vlees op verzoek wel stabiel is gebleven** (47% in 2019 en 2023). Dit type interventie wordt - in tegenstelling tot de bovengenoemde - op relatief veel plaatsen toegepast.
- **Voor het aanbieden van meer plantaardige producten is nog veel draagvlak** (80% in 2019 vs. 74% in 2023) **net als voor het vervangen van ingrediënten** (67% en 61%).
- De afname van het draagvlak is het sterkst bij de groepen waar het draagvlak in verhouding lager is, met name bij mannen, praktisch opgeleiden en de leeftijdsgroepen 50-64 en 65+.

| Kansen voor de Eiwittransitie

Succesvol meer plantaardig

- Bedrijven die hun klanten willen helpen om meer plantaardig en minder dierlijk te eten, doen er goed aan om **rekening te houden met de meerderheid die hier voor is én de minderheid die tegen is.**
- Ze kunnen gebruik maken van het hoge draagvlak voor het **vergroten van het plantaardige assortiment, het verlagen van prijzen en het vervangen van ingrediënten** om de verkoop van plantaardige producten op subtiel wijze te stimuleren, **zonder hiermee weerstand op te roepen van de minderheid.**
- Op plekken met een relatief hoog draagvlak, zoals in stedelijke omgevingen met veel theoretisch opgeleiden, is het mogelijk om **plantaardige producten de standaard** te maken.
- Ander onderzoek wijst uit dat plantaardige producten het beste verkopen als deze aantrekkelijke namen hebben en **subtiel (of helemaal niet) gelabeld zijn als vegan of plantaardig.**^{6,7} Ook dit draagt bij aan het voorkomen en verminderen van weerstand.

Onderzoeksopzet

De resultaten van dit onderzoek zijn gewogen naar geslacht, leeftijd, opleiding, etniciteit en stemgedrag om de data ten aanzien van deze kenmerken representatief te maken voor de stemgerechtigde inwoners van Nederland. Gewichten hoger dan het 99,5e percentiel zijn getrimd. Om respondenten een gewicht toe te kennen, moeten hun leeftijd, geslacht, migratie-achtergrond, opleiding en het stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen bekend zijn, hetgeen 9.131 respondenten met ons deelden. De totale steekproef bedraagt hierdoor 9.131 deelnemers. Dataverzameling vond plaats eind juli en begin augustus 2023.

Literatuur

1. Van Rossum, C.T.M., Sanderman-Nawijn, E.L., Brants, H.A.M., Denissen, C.S., Jansen-van der Vliet, M., Beukers, M.H., Ockë, M.C. (2023). The diet of the Dutch. Results of the Dutch National Food Consumption Survey 2019- 2021 on food consumption and evaluation with dietary guidelines. RIVM-rapport 2022-0190. DOI: [10.21945/RIVM-2022-0190](https://doi.org/10.21945/RIVM-2022-0190)
2. Gezondheidsraad (2023). [Gezonde eiwittransitie](#), publicatienr. 2023/19.
3. Staghouwer H. (2022). [Evaluatie voedselagenda 2016-2020 en het voedselbeleid](#). Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.
4. Questionmark (2023). [Superlijst Groen 2023: Welke supermarkten maken voedsel duurzaam?](#).
5. Wakker Dier. [Zestien cateraars gaan voor plantaardig](#). Geraadpleegd op 20-03-2024.
6. Wise, J., Vennard, D. (2019). [It's All in a Name: How to Boost the Sales of Plant-Based Menu Items](#), World Resource Institute.
7. Berke, A., Larson, K. (2023) The negative impact of vegetarian and vegan labels: Results from randomized controlled experiments with US consumers. *Appetite* 188. DOI: [10.1016/j.appet.2023.106767](https://doi.org/10.1016/j.appet.2023.106767)

Meer informatie?

Dit rapport maakt deel uit van de serie “Wat vindt Nederland van de Eiwittransitie?”. Eerder verschenen:

- [Beleidsvoorstellen voor de eiwittransitie](#)

Houd de webpagina [Wat vindt Nederland van de Eiwittransitie](#) in de gaten of neem contact op voor verdere informatie.

info@proveg.nl

www.proveg.nl

Opdracht onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd door KiesKompas in opdracht van ProVeg Nederland, Dierencoalitie, Dier & Recht, Wakker Dier en World Animal Protection. Opdrachtgevers hebben geen invloed gehad op de dataverzameling.

wakker
dier

dierencoalitie

Samenwerkende
Dierenwelzijnsorganisaties
Nederland

Dier&Recht

advocaat van de dieren

Draagvlak voor de eiwittransitie Wat verwacht Nederland van bedrijven?

April 2023

Onderzoek: Kieskompas

Rapportage: Martine van Haperen (ProVeg)

Met dank aan: Freek Faber

Over ProVeg International

ProVeg is een non-profit organisatie, actief in 12 landen, gericht op de transformatie van het wereldwijde voedselsysteem, door dierlijke producten te vervangen door plantaardige en celgekweekte alternatieven. ProVeg werkt samen met voedselproducenten, investeerders, overheden, de media en het grote publiek om de wereld te helpen bij de overgang naar een samenleving en economie die minder afhankelijk zijn van veeteelt en duurzamer is voor mensen, dieren en onze planeet.